

Г. І. Гончарук

ІСТОРІЯ НАРОДНОГО РУХУ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Історія і сьогоденна діяльність політичної партії Народний Рух України продовжують приваблювати увагу істориків і політологів як об'єкт наукових досліджень НРУ і результативний (у значенні солідної джерельної бази), і цікавий своєю історією та політичною діяльністю. Змістом даної статті буде доведено тяжіння вчених до минулого та сьогодення Руху.

Темі “Національний Рух України як об'єкт досліджень” уже надавалось значення. Автор цих рядків ще у 1994 році на Першій Всеукраїнській науковій конференції “Народний Рух України: місце в історії та політиці” (14–16 вересня 1994 році, м. Одеса) порушив цю проблему у напрямку формування джерельної бази з огляду на перспективу діяльності НРУ. “Уже є короткі історичні нариси, статті, спогади, інші публікації з історії Народного Руху та його сьогоденної діяльності. Вони різні за своїми цілями, за змістом та формою висвітлення проблеми. На черзі — узагальнююча історична праця за п'ять років формування і результативної праці Народного Руху України. Про це слід подбати не тільки вченим, але і практикам Руху, особливо в справі налагодження архівної системи наукового збереження документів, листів, спогадів, періодичних видань, в яких відображаються різні сторони діяльності Руху, його керівників, активістів, прихильників, позапартійних чесних людей або противників, опонентів [1, с. 14].

Пізніше, у травні 2009 року, автор цих рядків підготував публікацію “Історія НРУ у дисертаційних дослідженнях”, в якій прокоментував всі [2, с. 48–50] шість кандидатських дисертацій, присвячених історії Народного Руху України. А через чотири місяці була запропонована доповідь на міжнародній науковій конференції на тему “Історія Народного Руху України в монографічних і дисертаційних дослідженнях” [3, с. 59].

Тепер маємо можливість продовжити вивчати названу проблему з урахуванням нових опублікованих надходжень.

Історія Народного Руху України за своїм обсягом зростає прямо пропорціонально віку та досягненням політичної діяльності НРУ. Особливо результативними були вчені історики, по-

літологи, соціологи у своїх пошуках історичної і політичної істини минулого і сучасного Народного Руху України у зв'язку з його 20-річчям.

Результативні дискусії з цього приводу були на Міжнародній науковій конференції “Рух у відновленні української державності та зламі комуністичної системи” (Київ, 11 вересня 2009 року). Організатори конференції — Український інститут національної пам'яті, Національна академія наук України, Міністерство закордонних справ України, Національна академія державного управління при Президентові України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Головою організаційного комітету з підготовки та відзначання 20-ї річниці створення Народного Руху України за перебудову “Двадцятиліття Руху” був перший голова НРУ Іван Драч.

У відкритті конференції та пленарному засіданні взяли участь віце-прем'єр-міністр України Іван Васюник, виконуючий обов'язки директора Українського інституту національної пам'яті Ігор Юхновський, закордонні учасники, доктор історичних наук, професор Станіслав Кульчицький, народний депутат Іван Заєць, Павло Мовчан, академік Микола Жулинський та інші. Загалом, в програмі конференції заявлені понад 150 учасників. Поруч з відомими засновниками та дослідниками політики історії Руху стоять прізвища зовсім молодих дисертантів: Володимира Барцьося, Юрія Діденка, Надії Кіндрачук, Марини Кучерук та інших. Були дискусії, “круглий стіл”. За підсумками роботи планується публікація матеріалів конференції.

Двадцятиріччю НРУ була присвячена ще одна важлива подія у науковому дослідженні діяльності Народного Руху України. Йдеться про VII Всеукраїнську наукову конференцію “Народний Рух України: місце в історії та політиці”, що відбулася 28–29 травня 2009 року і, як всі попередні шість однойменних конференцій, на базі Одеського національного політехнічного університету за сприяння політичної партії Народний Рух України. Безпосереднім організатором, як завжди, була кафедра історії та етнографії України названого університету. Суттєво сприяло проведенню організації конференції і публікації матеріалів керівництвом Руху [1].

Уже стало традицією, що у таких конференціях беруть участь перші особи НРУ. Наприклад, на Першій однойменній конфе-

ренції, яка відбулася 14–16 вересня 1994 року, з змістовною доповіддю “Народний Рух України (коротка соціально-політична та історична довідка)” виступив голова НРУ В’ячеслав Чорновіл [2]. Виступав з промовою на п’ятій однойменній конференції (вересень 2003 року) Геннадій Удовенко [3], а на шостій (16–17 вересня 2005 року) — голова НРУ, міністр зовнішніх справ Борис Тарасюк [4], він також виступив з вітальним словом до учасників сьомої однойменної конференції. У різні роки на конференціях виступали Дмитро Павличко, народні депутати Ліля Григорович, Юрій Крючковський, Лесь Танюк, Володимир Черняк, двічі, у першій і на сьомій конференціях, брали участь члени Центрального проводу, керівники і актив обласних і районних організацій НРУ.

Дослідженню історії Народного Руху України присвячено низку монографій (у хронологічній послідовності видання) Олексія Гараня, Володимира Ковтуна, Григорія Гончарука, у співавторстві Григорія Гончарука та Олени Шановської, Юрія Діденка і Володимира Піпаша. Всі вони в різні роки отримали позитивні оцінки як у дослідників історії і діяльності НРУ, так і у фахівців дослідження інших напрямків.

Історична наука поповнилась низкою дисертаційних праць, присвячених Народному Руху України. Їх підготували О. Бураковський [5], Олена Шановська [6], Микола Тиский [7], Сергій Бондаренко [8], Олена Мардаренко [9], Станіслав Овсієнко [10], Юрій Діденко [11], Володимир Піпаш [12], Надія Кіндрачук [13]. І ще декілька дисертаційних досліджень знаходяться на різних стадіях розробки. Це роботи Володимира Барцьося, Марини Кучерук, Оксани Звездун та Вікторії Приймак.

Слід відзначити внесок колективу кафедри історії та етнології України Одеського національного політехнічного університету. Із дев’яти дисертацій, присвячених рухівській проблематиці, на цій кафедрі захищено п’ять дисертацій и ще три знаходяться на різних рівнях підготовки. Тут же видано три монографії з шести, інші опубліковані у Києві та Ужгороді.

Для більшого уявлення про кількість зацікавлених історією та діяльністю НРУ варто сказати про збірники матеріалів конференції. Останні два збірники вийшли обсягом відповідно 201 та 234 сторінки.

Окремо слід сказати про корисне для дослідників видання Романа Сушка та Івана Ольховського “Хроніки Народного Руху України. 20 років боротьби і перемог. 1989–2009”. Тут названі знакові події в житті НРУ, коментарії до окремих постатей, газет, заснування краєвих (обласних) організацій. Цікаві матеріали опубліковані у розділі “Предтечі Руху” про агонію комуністичного режиму та формування національно-демократичних угруповань, та появу проектів — паростків майбутнього Руху.

Отже, маємо всі підстави стверджувати, що минуле і сьогодення НРУ були і залишаються солідним об’єктом наукових досліджень істориків і політологів. Звичайно, що серед учасників конференцій були не тільки ті дослідники, які прямо ставили і висвітлювали проблеми НРУ як об’єкт вивчення. Значна кількість вчених торкались опосередкованих тем, які сприяють усвідомленню того, в яких умовах діяв Рух і як об’єктивні і суб’єктивні труднощі доводилось йому долати.

Подальше дослідження джерельної бази, історіографії та ще не висловленої історії і діяльності НРУ буде розширювати об’єкт вивчення Руху і сприяти його кращій діяльності.

Джерела та література

1. Народний Рух України: місце в історії та політиці. Тези доповідей на Першій Всеукраїнській науковій конференції (14–16 вересня 1994 року, м. Одеса). — Київ, 1994.
2. Народний Рух України: місце в історії та політиці. — Одеса, 2009.
3. Історія Народного Руху України в монографічних і дисертаційних дослідженнях // Народний Рух України: місце в історії та політиці. — Одеса, 2009.
4. Історія Народного Руху України в монографічних і дисертаційних дослідженнях. — Київ, 2009.
5. Бураковський О. З. Історія Ради національностей Народного Руху України, 1989–1993 рр. Політологічний аналіз”: Дис. ... канд. іст. наук.
6. Шановська О. А. Діяльність Народного Руху України з розробки національної програми та практичного втілення її в процесі державотворення (1989–1996 рр.): Дис. ... канд. іст. наук. — Одеса, 2003.
7. Тиский М. Г. Народний Рух України: Волинська регіональна організація на зламі 80–90 років XIX століття: Дис. ... канд. іст. наук. — Луцьк, 2004.
8. Бондаренко С. В. Народний Рух України, та його роль у національно-політичному житті наприкінці 80-х — на початку 90-х років XX століття: Дис. ... канд. іст. наук. — Тернопіль, 2006.

9. Мардаренко О. В. Українсько-Російські відносини у політичній діяльності Народного Руху України (1998–1999 рр.): Дис. ... канд. іст. наук. — Одеса, 2007.
10. Овсієнко С. Л. Діяльність Народного Руху України в умовах внутрішньопартійної кризи (1997–2007 рр.): Дис. ... канд. іст. наук. — Одеса, 2008.
11. Діденко Ю. В. Народний Рух у державотворчих процесах України (1989–2002 рр.). — Одеса : Астропринт, 2006.
12. Піпаш В. В. Народний Рух України як форма національно-визвольної боротьби українців на зламі 80–90-х років XX століття: закарпатський регіональний аспект: Монографія. — Ужгород: Гражда, 2008. — 216 с.: іл.
13. Кіндрачук Н. М. Боротьба Народного Руху України за незалежність України: Дис. ... канд. іст. наук. — Одеса, 2010.

Анотації

***Гончарук Г. И.* История Народного Руха как объект научных исследований.**

В статье в продолжение своих предыдущих исследований автор на основании новых историографических изучений показывает рост деятельности политической партии “Народный Рух Украины” как объекта научных студий. Характерной особенностью этого объекта является его рост в соответствии с развитием истории и результатов политической деятельности НРУ.

***Goncharuk G. I.* The History of NRU as object of scientific researches.**

In article throughout the previous researches the author on the basis of new historiographic studying shows growth activity to political party “NRU”, as object of scientific studios. Prominent feature of this object is its growth according to development of history and results of political activity NRU.

В. Б. Скоморовський

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КРАЄЗНАВЧОЇ НАУКИ

Дослідження творчості Івана Франка та визначення її впливу на розвиток української краєзнавчої науки неодноразово ставало об'єктом вивчення науковців. Деякі аспекти, що розглядаються у статті, розкриваються у публікаціях П. Тронька, М. Ткачук, Я. Луцького, Л. Тимошенка, А. Войтюка, В. Грабо-